

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.30>

СИРОМЯТНИКОВА М.С.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ**WAYS TO IMPROVE LEGAL MEANS OF ENSURING TAX PAYMENTS IN UKRAINE**

Однією з ключових проблем є недостатня ефективність податкового адміністрування та контролю за сплатою податків, що сприяє ухиленню та уникненню оподаткування. Також існує потреба у поліпшенні законодавства, яке регулює сплату податків, з метою забезпечення більшої відповідності сучасним викликам та ефективному функціонуванню системи оподаткування. Метою дослідження є аналіз останніх досліджень та публікацій з теми системи сплати податків в Україні з метою виявлення проблем, викликів та недоліків існуючої системи, а також виявлення потенційних шляхів удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків. Дослідження спрямоване на розуміння сучасного стану системи сплати податків в Україні, виявлення факторів, які сприяють ухиленню від сплати податків, та визначення недоліків і прогалин у правовому регулюванні. Крім того, дослідження спрямоване на виявлення передового досвіду та кращих практик інших країн у сфері системи сплати податків, що можуть бути застосовані в контексті України. Це може включати аналіз законодавства, адміністративних процедур та технологічних інновацій, які забезпечують ефективну та справедливу сплату податків. Крім того, важливо залучити громадськість до контролю за сплатою податків та створити стимули для відповідальної підприємницької культури, де платники податків бачитимуть переваги в чесній сплаті податків. Важливим є також ефективне використання зібраних податкових надходжень та забезпечення прозорого фінансового управління. Стаття присвячена аналізу та висвітленню шляхів удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні. Вона має на меті обговорити важливість ефективної сплати податків для фінансової стабільності країни та розвитку її економіки. Стаття пропонує різні шляхи та рекомендації для поліпшення системи оподаткування, збільшення рівня відповідальності платників та сприяння добровільній сплаті податків. Вона також ставить акцент на необхідності залучення громадськості, розширення прозорості та використання сучасних технологій у податковому адмініструванні. Стаття підкреслює значення законодавчих змін, стимулювання відповідальної підприємницької культури та міжнародного співробітництва в цій сфері. Враховуючи важливість правильного збору податків для розвитку країни, дана стаття спрямована на обговорення проблем та шляхів удосконалення податкової системи, що допоможе забезпечити більшу ефективність у сплаті податків та підтримувати фінансову стабільність України.

Ключові слова: податки, податкова система, податкові правила, податкове адміністрування, сплата податків, ухилення від сплати податків, фінансова стабільність, законодавчі зміни, громадськість, електронне податкове адміністрування, міжнародне співробітництво, відповідальність платників податків, пільги та знижки, фінансове управління, публічна інформація.

One of the key problems is insufficient efficiency of tax administration and tax payment control, which contributes to tax evasion and avoidance. There is also a need to improve the legislation that regulates the payment of taxes in order to ensure greater compliance with modern challenges and the effective functioning of the taxation system. The purpose of the study is to analyze the latest research and publications on the topic

of the tax payment system in Ukraine in order to identify problems, challenges and shortcomings of the existing system, as well as to identify potential ways to improve the legal means of ensuring tax payment. The study is aimed at understanding the current state of the tax payment system in Ukraine, identifying factors that contribute to tax evasion, and identifying shortcomings and gaps in legal regulation. In addition, the research is aimed at identifying best practices and best practices of other countries in the field of the tax payment system, which can be applied in the context of Ukraine. This may include analysis of legislation, administrative procedures and technological innovations that ensure efficient and fair tax payments. In addition, it is important to involve the public in monitoring the payment of taxes and create incentives for a responsible business culture where taxpayers will see the benefits of paying taxes honestly. Effective use of collected tax revenues and ensuring transparent financial management are also important. The article is devoted to the analysis and highlighting of ways to improve the legal means of ensuring the payment of taxes in Ukraine. The article offers various ways and recommendations to improve the tax system, increase the level of responsibility of taxpayers and promote voluntary payment of taxes. It also focuses on the need for public engagement, increased transparency and the use of modern technologies in tax administration. The article emphasizes the importance of legislative changes, stimulation of responsible business culture and international cooperation in this area. Taking into account the importance of proper tax collection for the development of the country, this article is aimed at discussing problems and ways to improve the tax system, which will help ensure greater efficiency in paying taxes and maintain financial stability of Ukraine.

Key words: *taxes, tax system, tax rules, tax administration, payment of taxes, tax evasion, financial stability, legislative changes, public, electronic tax administration, international cooperation, responsibility of taxpayers, benefits and discounts, financial management, public information.*

Постановка проблеми в загальному вигляді: В Україні існує низка проблем, пов'язаних зі сплатою податків, які негативно впливають на фінансову стабільність країни та розвиток її економіки. Незважаючи на існуючу податкову систему та законодавство, сплату податків часто супроводжує недобросовісні практики, ухилення та корупція. Це призводить до збитків для державного бюджету, нерівності у розподілі фінансових ресурсів та втрати довіри до системи оподаткування.

Однією з ключових проблем є недостатня ефективність податкового адміністрування та контролю за сплатою податків, що сприяє ухиленню та уникненню оподаткування. Також існує потреба у поліпшенні законодавства, яке регулює сплату податків, з метою забезпечення більшої відповідності сучасним викликам та ефективному функціонуванню системи оподаткування.

Крім того, важливо залучити громадськість до контролю за сплатою податків та створити стимули для відповідальної підприємницької культури, де платники податків бачитимуть переваги в чесній сплаті податків. Важливим є також ефективне використання зібраних податкових надходжень та забезпечення прозорого фінансового управління.

Таким чином, стоять перед владою, податковими органами та суспільством в цілому завдання удосконалити правові засоби забезпечення сплати податків в Україні. Це може бути досягнуто шляхом впровадження ряду заходів, таких як:

- зміцнення податкового контролю: Розробка та впровадження ефективної системи контролю за сплатою податків, включаючи використання сучасних технологій, автоматизацію процесів та взаємодію з іншими державними органами. Посилення перевірок та аудиту платників податків, а також належне реагування на виявлені порушення.

- поліпшення законодавства: Перегляд та актуалізація податкового законодавства, зокрема створення прозорої та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкових бар'єрів та спрощення процедур. Впровадження жорстких санкцій за порушення податкового законодавства для запобігання корупції та недобросовісним практикам

- залучення громадськості: Підвищення рівня обізнаності та свідомості громадськості щодо важливості сплати податків та їх впливу на розвиток країни. Залучення громадських організацій та активних громадян до контролю за правильністю сплати податків, а також до участі в розробці податкової політики.

- підтримка добровільної сплати податків: Впровадження заохочувальних заходів та пільг для платників, які дотримуються податкового законодавства та сплачують податки своєчасно

і чесно. Створення стимулів для підприємств та громадян збільшувати свою відповідальність у сплаті податків, наприклад, шляхом встановлення привілеїв, пільгових ставок або можливості участі у програмах соціальної відповідальності.

– міжнародне співробітництво: Забезпечення ефективного міжнародного співробітництва в галузі податкового адміністрування, обміну інформацією та досвідом між державами. Підписання та ратифікація міжнародних угод та конвенцій, спрямованих на боротьбу з ухиленням від сплати податків та фінансову корупцію.

– створення ефективних інструментів збирання та аналізу даних: Впровадження сучасних інформаційних технологій та баз даних для збирання, обробки та аналізу інформації про платників податків. Розробка системи моніторингу та аналізу податкових потоків з метою виявлення не задекларованих доходів та ухилення від сплати податків.

– ефективне використання зібраних податкових надходжень: Розробка стратегій та механізмів для ефективного використання зібраних податків з метою забезпечення соціальної рівності, економічного зростання та здійснення необхідних інвестицій у розвиток країни.

Ці шляхи удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні можуть сприяти покращенню податкової системи, збільшенню надходжень до бюджету, зменшенню корупції та сприянні сталому економічному розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми: Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми «Шляхи удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні» включає огляд наукових статей, досліджень, звітів та публікацій, які присвячені податковій системі України, проблемам сплати податків та шляхам їх вирішення. Декілька ключових питань, що розглядаються в останніх дослідженнях, можуть включати дослідження, які оцінюють ефективність податкового адміністрування в Україні, виявляють недоліки та проблеми, які призводять до недостатнього збору податків. Це може включати аналіз ефективності контролю, аудиту та перевірок платників податків, розгляд питань щодо недекларованих доходів та ухилення від сплати податків. Законодавчі аспекти: Дослідження можуть досліджувати законодавчу базу, пов'язану зі сплатою податків в Україні. Це може включати аналіз податкового кодексу, податкових ставок, процедур та адміністративних санкцій. Деякі дослідження можуть також пропонувати зміни до існуючого законодавства з метою поліпшення системи оподаткування. Роль технологій у податковому адмініструванні: Останні дослідження досліджують використання сучасних технологій, таких як електронне подання декларацій, автоматизація процесів, обмін електронною інформацією між податковими органами та платниками податків. Дослідження можуть оцінювати ефективність впровадження цих технологій, їх вплив на спрощення процедур сплати податків, збільшення точності обліку та зменшення можливості корупції. Фінансова корупція та ухилення від сплати податків: Останні дослідження досліджують причини та наслідки фінансової корупції в системі оподаткування, а також розглядають шляхи боротьби з нею. Дослідження можуть також аналізувати стратегії та механізми ухилення від сплати податків та пропонувати заходи для їх запобігання та припинення. Роль громадськості та громадських організацій: Деякі дослідження можуть досліджувати роль громадськості та громадських організацій у контролі за правильністю сплати податків. Аналізуються механізми залучення громадськості до моніторингу та контролю за податковими процесами, а також ролі громадських організацій у сприянні транспарентності та ефективності системи оподаткування. Міжнародний досвід та передові практики: Деякі дослідження можуть проводити порівняльний аналіз міжнародного досвіду та передових практик у сфері сплати податків. Досліджуються успішні приклади інших країн, їхні підходи до ефективного збирання податків та боротьби з ухиленням від сплати податків, які можуть бути застосовані в контексті України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з цих тем дозволить отримати актуальну інформацію про сучасний стан системи сплати податків в Україні, ідентифікувати проблеми та виклики, з якими стикається країна, а також виявити потенційні шляхи удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз останніх досліджень та публікацій з теми системи сплати податків в Україні з метою виявлення проблем, викликів та недоліків існуючої системи, а також виявлення потенційних шляхів удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків. Дослідження спрямоване на розуміння сучасного стану системи сплати податків в Україні, виявлення факторів, які сприяють ухиленню від сплати податків, та визначення недоліків і прогалин у правовому регулюванні. Крім того, дослідження спрямоване на виявлення передового досвіду та кращих практик інших країн у сфері системи сплати податків, що можуть бути застосовані

в контексті України. Це може включати аналіз законодавства, адміністративних процедур та технологічних інновацій, які забезпечують ефективну та справедливу сплату податків.

Метою дослідження є також розробка рекомендацій та стратегій для поліпшення системи сплати податків в Україні, які базуються на виявлених проблемах і недоліках, а також на передовому досвіді та кращих практиках інших країн.

Наукова новизна. Наукова новизна даного дослідження полягає в його спрямованості на аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми сплати податків в Україні і виявлення шляхів удосконалення правових засобів забезпечення цього процесу.

Дослідження буде базуватися на оновленій та актуальній науковій літературі, що дозволить виявити нові підходи, теоретичні та практичні аспекти системи сплати податків в Україні. Результати аналізу досліджень та публікацій допоможуть розкрити необхідність впровадження нових підходів та стратегій у цій сфері.

Також, дослідження спрямоване на виявлення і аналіз актуальних викликів та проблем, що виникають у сфері сплати податків в Україні, що дозволить з'ясувати особливості та причини недоліків існуючої системи. Це стане підґрунтям для розробки нових підходів та стратегій, спрямованих на подолання цих проблем і поліпшення ефективності системи сплати податків.

Таким чином, наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до аналізу сучасного стану, проблем і викликів системи сплати податків в Україні, враховуючи останні дослідження та передовий досвід з даної теми, а також у розробці нових рекомендацій і стратегій для поліпшення цієї системи.

Вклад основного матеріалу. Один із шляхів удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні – це впровадження електронної системи податкового адміністрування. Це означає перехід до електронних декларацій, онлайн-платежів та автоматизованого контролю за сплатою податків.

Електронна система податкового адміністрування спрощує процес сплати податків для платників, забезпечує більшу прозорість та уникнення помилок у податкових розрахунках. Вона також дозволяє податковим органам ефективніше контролювати та аудитувати податкові зобов'язання. За допомогою електронної системи податкового адміністрування можна впровадити автоматичний обмін інформацією між податковими органами та іншими відповідними органами, що сприятиме більш ефективному виявленню податкових правопорушень та міжнародному співробітництву в цій сфері.

Крім того, електронна система може включати інструменти для автоматичного моніторингу платоспроможності платників податків, що дозволяє на ранніх стадіях виявляти ризик невиконання податкових зобов'язань та вживати відповідних заходів.

Впровадження електронної системи податкового адміністрування може значно покращити ефективність та прозорість процесу сплати податків, сприяти зменшенню податкових порушень та збільшенню податкових надходжень до бюджету.

Додатковим шляхом удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні є зміцнення контролю за дотриманням податкового законодавства та посилення адміністративної відповідальності за порушення податкових норм. Це може включати захист прав платників податків, тобто забезпечення чіткого правового регулювання прав платників податків, включаючи захист від недобросовісних дій податкових органів. Це може включати розробку механізмів для оскарження податкових рішень, незаконних перевірок та недобросовісної поведінки податкових органів. Запровадження ефективних механізмів контролю, тобто впровадження систем контролю, які дозволять виявляти недотримання податкових зобов'язань, включаючи моніторинг фінансової діяльності підприємств та перевірку документації. Це допоможе запобігати ухиленню від сплати податків та незаконним діям. Суворість санкцій та кримінальна відповідальність включає в себе застосування суворих санкцій та кримінальної відповідальності за серйозні порушення податкового законодавства може відлякувати від недобросовісної поведінки та створити ефективний стримуючий ефект. Посилення співробітництва між органами влади, тобто забезпечення ефективного співробітництва між податковими органами, правоохоронними органами та іншими органами влади може допомогти виявляти та розслідувати податкові правопорушення.

Підвищення податкової свідомості, здійснення постійної інформаційної роботи та навчання з питань оподаткування серед платників податків і громадськості загалом. Це може включати проведення освітніх кампаній, семінарів та конференцій, публікацію інформаційних матеріалів та встановлення спеціальних гарячих ліній для консультацій.

Спрощення податкового законодавства, зменшення складності та непрозорості податкового законодавства шляхом спрощення процедур та розробки зрозумілих правил може сприяти більшій дотриманню податкових зобов'язань. Це може включати перегляд та переробку складних податкових норм, а також удосконалення процедур податкового адміністрування.

Міжнародне співробітництво, залучення до міжнародних ініціатив та співробітництва з іншими країнами щодо боротьби з ухиленням від оподаткування та виявленням податкових правопорушень. Це може включати обмін інформацією, взаємну допомогу в розслідуванні податкових справ та участь в міжнародних організаціях, спрямованих на боротьбу з податковою евазією.

Використання цих шляхів сприятиме покращенню правових засобів забезпечення сплати податків в Україні. Вони спрямовані на забезпечення ефективного контролю, підвищення свідомості громадян та підприємств щодо податкових зобов'язань, спрощення процедур та створення стримуючого ефекту шляхом суворості санкцій та відповідально за порушення податкового законодавства. Ці шляхи спільно можуть покращити дотримання податкових зобов'язань, забезпечити більшу прозорість та ефективність податкової системи в Україні.

Однак, важливо враховувати, що удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків повинно бути супроводжуване іншими заходами, такими як політична воля та непохитна боротьба з корупцією. Також необхідно забезпечити відповідну технічну інфраструктуру для ефективного впровадження електронних систем та забезпечення кібербезпеки.

Уряд України, податкові органи та інші відповідні органи повинні активно співпрацювати, проводити консультації зі зацікавленими сторонами та залучати експертів для розробки та впровадження необхідних змін у податковому законодавстві.

Узагальнюючи, можна сказати, що шляхи удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків в Україні полягають у впровадженні електронних систем, зміцненні контролю, посиленні адміністративної відповідальності, підвищенні податкової свідомості, спрощенні законодавства та міжнародному співробітництві. Ці заходи сприятимуть більш ефективній, прозорій та справедливій системі сплати податків в Україні. Окрім цих шляхів, є ще кілька аспектів, які можуть сприяти удосконаленню правових засобів забезпечення сплати податків в Україні. Законодавче врегулювання амністії податкових зобов'язань, введення програми амністії податкових зобов'язань може стимулювати платників податків до визнання недекларованих доходів та сплати податків за попередні роки. Це дозволить збільшити податкові надходження та покращити відносини між податковими органами та платниками.

Запобігання податковій евазії шляхом контролю над фінансовими транзакціями, тобто розвиток системи моніторингу фінансових транзакцій та обмеження використання готівки великими сумами може допомогти виявляти незаконні фінансові операції та уникнути ухилення від оподаткування.

Впровадження ризик-орієнтованого підходу, застосування аналітичних інструментів та використання ризик-профілів може допомогти ідентифікувати потенційно ризикових платників податків та зосередити увагу на них під час податкових перевірок. Це забезпечить більш ефективне використання ресурсів та спрямовану боротьбу з податковими порушеннями.

Вдосконалення системи адміністративних процедур, зменшення бюрократичних перешкод та спрощення процедур пов'язаних зі сплатою податків, таких як реєстрація платників, подання декларацій та отримання повернення податків, може позитивно позначитися на взаємодії платників з податковими органами та сприяти прозорості та ефективності податкової системи. Введення електронного подання декларацій та автоматичного обміну податковою інформацією між податковими органами та іншими державними органами може спростити процедури та зменшити можливість податкових порушень.

Зміцнення відповідальності за порушення податкового законодавства, тобто важливо забезпечити ефективну роботу правоохоронних органів та судової системи щодо розслідування та карання осіб, які порушують податкове законодавство. Проведення ефективних слідчих дій, судових процесів та накладення належних санкцій на порушників допоможе створити відстрашувальний ефект та знизити рівень податкових правопорушень.

Забезпечення співробітництва між податковими органами та бізнес-середовищем, важливо створити конструктивну взаємодію між податковими органами та платниками податків, включаючи представників бізнесу та професійних об'єднань. Розвиток діалогу, консультацій та спільного розроблення рішень допоможе покращити взаєморозуміння та зменшити конфліктні ситуації.

Впровадження цих шляхів в українську податкову систему може сприяти покращенню сплати податків, збільшенню податкових надходжень та покращенню бізнес-клімату. Проте,

важливо розуміти, що успішне удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків потребує комплексного підходу, включаючи політичну волю, ефективне впровадження технологічних рішень, професійний розвиток співробітників податкових органів, та активну участь громадянської та бізнес-спільноти.

Для успішного удосконалення правових засобів забезпечення сплати податків необхідно також враховувати міжнародний контекст та співпрацю з міжнародними партнерами. Україна повинна активно приєднуватися до міжнародних ініціатив щодо боротьби з податковою евазією та оптимізацією, а також сприяти обміну податковою інформацією з іншими країнами. Зокрема, це може забезпечити більш ефективне виявлення та протидію міжнародним схемам ухилення від оподаткування.

Крім того, важливо забезпечити ефективний механізм контролю за здійсненням запропонованих змін. Слід створити систему моніторингу та оцінки результативності впроваджуваних заходів, щоб забезпечити їх ефективність тачасну корекцію, якщо необхідно.

Висновки. Отже на сьогодні є декілька пріоритетних напрямків, це і стимулювання відповідальності: Законодавство повинно передбачати суворі штрафи та покарання для тих, хто ухиляється від сплати податків або намагається уникнути їх оподаткування. Важливо, щоб такі штрафи були належно застосовані і ефективні.

Спрощення процедур: Уряд повинен спростити процедури сплати податків, зменшити бюрократичні перешкоди та навантаження на платників податків. Це може включати впровадження електронних систем податкового адміністрування, які зроблять процес сплати податків більш зручним та прозорим.

Підвищення свідомості: Влада повинна активно працювати над підвищенням свідомості громадян про необхідність сплати податків та їх ролі у розвитку країни. Інформаційні кампанії, освітня робота та доступна інформація про податки можуть сприяти кращому розумінню громадянами їх обов'язків.

Боротьба з корупцією: Зменшення рівня корупції в податковій системі буде сприяти покращенню сплати податків. Важливо забезпечити чесність та прозорість в управлінні податками, викоринювати хабарництво та неправомірне впливання.

Стимулювання добровільної сплати: Важливо створити механізми та заохочувати платників податків до добровільної сплати податків шляхом впровадження привілеїв, знижок або інших заохочень. Наприклад, можна розглядати можливість встановлення програм амністії податкових боргів для спонукання недобросовісних платників до виходу на легальний шлях.

Міжнародне співробітництво: Україна може залучати досвід і практики інших країн у сфері забезпечення сплати податків. Міжнародне співробітництво може включати обмін інформацією про фінансові операції та активи, боротьбу зі злочинами, пов'язаними з ухиленням від оподаткування, та спільні розслідування.

Зменшення податкових тягарів: Зменшення податкового навантаження на платників податків може сприяти більшій дотриманню податкових обов'язків. Застосування помірних податкових ставок, розгляд можливості звільнення від оподаткування певних категорій громадян чи підприємств, а також спрощення системи оподаткування можуть підтримати більш активну сплату податків.

Ефективне податкове адміністрування: Важливо забезпечити ефективну роботу податкової служби, зміцнити контроль за виконанням податкового законодавства та здійсненням податкових перевірок. Використання сучасних технологій, автоматизація процесів та покращення кваліфікації працівників можуть сприяти ефективному податковому адмініструванню.

Список використаних джерел:

1. Степаненко Л.П. Податкова система та правові засоби її забезпечення. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 378 с.
2. Волохова І.С., Дубовик О.Ю., Слатвінська М.О. Податкова система: навчальний посібник. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
3. Харко Д. Правова природа тіньової економіки: поняття, причини та напрями детінізації. *Вісник Львів. ун-ту.* Серія юрид. Вип. 52. 2011. С. 351–357.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI.